

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 10 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้รัฐยังได้กำหนดการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับถึงอำนวยความสะดวก คือ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากนโยบายของรัฐดังกล่าวข้างต้น การจัดการศึกษาได้เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษทั้ง 9 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ บุคคลที่มีปัญหาในการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติกและบุคคลพิการซ้อน เข้ารับการศึกษาในลักษณะเรียนร่วมในโรงเรียนกับเด็กทั่วไปโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(คณะอนุกรรมการคัดเลือกจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา, 2547, หน้า 29-30) ได้กำหนดให้บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องที่ต้องการการศึกษาพิเศษและควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเรียนร่วม

การให้การศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จและได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาควรจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างในเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม รวมทั้งความสามารถที่แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป

ดังนั้นการให้การศึกษาควรมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างออกไปจากรูปแบบและวิธีการของเด็กทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ สุขพัชรา ชัมเจริญ (2545, หน้า 8) สอดคล้องกับ ผดุง อารยะวิญญู (2533, หน้า 10) กล่าวว่า “คนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงควรเตรียมผู้พิการตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ การให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปเท่าที่สามารถจะทำได้ จะช่วยให้ทุกคนสามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติ” และได้กล่าวถึงทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วมไว้ดังนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความต้องการและความสามารถซึ่งต่างจากเด็กทั่วไป ดังนั้นควรจัดรูปแบบและวิธีการศึกษาให้แตกต่างไปจากเด็กทั่วไป เพื่อให้เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กทั่วไปหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กแต่ละคนปรากฏเด่นชัดขึ้น เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทุกด้านให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในรูปแบบการเรียนร่วมจะเน้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ การช่วยเหลือตนเอง และการเรียนรู้เบื้องต้น ส่งเสริมการกระตุ้นพัฒนาการ (Early Intervention) ให้เด็กได้มีพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปมากที่สุดและเร็วที่สุดตามศักยภาพที่เด็กมีอยู่ โดยเฉพาะการเรียนรู้ในการดูแลตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านอื่น ๆ อีกด้วย เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในเรื่องพัฒนาการและการเรียนรู้ แม้จะอยู่ในวัยเดียวกัน เด็กบางคนช่วยเหลือตนเองและเรียนรู้ได้เร็ว บางคนทำได้เหมือนคนอื่น บางคนจะทำได้ช้ากว่าเด็กคนอื่น ๆ ในช่วงแรกของชีวิตเป็นช่วงที่ดีที่สุดที่เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สติปัญญาของเด็กเมื่ออายุ 1 ปี จะพัฒนาร้อยละ 20 เมื่ออายุ 4 ปีจะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 50 และในช่วง 4-8 ปี จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 ช่วงเวลานี้เด็กจะดิ้นรนเพื่ออิสรภาพในการช่วยเหลือตนเอง เด็กต้องทำงานหนักตามความสามารถที่มีอยู่ เด็กต้องฝึกซ้ำหลายครั้งในการช่วยเหลือตนเอง (ศรียา นิยมธรรม, 2541, หน้า 160-161)

อย่างไรก็ตามจากอดีตถึงปัจจุบันในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีโรงเรียนเฉพาะความพิการที่เปิดรองรับ ยังมีเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปน้อยมาก โดยเฉพาะด้านการเรียนร่วมในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนที่มีเด็กเรียนร่วมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมใน โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน โรงเรียนวัดสวนดอก และโรงเรียนวัดชะจาว จากการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน ครูประจำสาระต่าง ๆ

ครูแนะแนว และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ นักกิจกรรมบำบัด นักอรรถบำบัด นักการศึกษา ด้าน การศึกษาพิเศษทั้งในและนอกโรงเรียนและจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยเอง ได้ให้ความเห็น ตรงกันว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ การอยู่ร่วมในสังคมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แม้ว่า เด็กทั้งสองกลุ่มจะมีปัญหาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม โรงเรียนแต่เด็กควรได้รับโอกาสเรียน ร่วมกับเด็กทั่วไป เพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ดีกว่าจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแต่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยใช้การสอน ที่ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม โดยมีหลักการว่า นอกจากจะเรียนรู้วิชาการแล้วเด็กเหล่านี้ต้อง เรียนรู้กฎเกณฑ์ ความมีระเบียบ มีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะ บุคคลที่จะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน ตั้งอยู่เลขที่ 91/9 หมู่ที่ 1 ตำบลช่างเคี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม และจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ดังนี้ ผู้บริหาร 2 คน ข้าราชการครู 18 คน พนักงานราชการของรัฐ 3 คน ครูอัตราจ้าง 4 คน ครูช่วยสอน (พี่เลี้ยง) 16 คน นักการภารโรง 1 คน คนสวน 1 คน คนครัว 1 คน ผู้ปกครองช่วยสอน 2 คน รวมทั้งหมด 48 คน บุคลากรในโรงเรียนทั้งหมดผ่านการอบรมประชุมสัมมนาด้านการศึกษาพิเศษและครูที่ ได้รับการอบรมบริการสอนเสริมการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 21 คน ครูที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการศึกษาพิเศษ กระทั่งวง ศึกษาศิการจำนวน 8 คน ครูที่ ได้รับเงิน พ.ศ. จำนวน 7 คน ครูที่เรียนจบด้านการศึกษาพิเศษระดับปริญญาโทจำนวน 1 คน โรงเรียนได้จัดการเรียนร่วมมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา ได้ร่วมโครงการเรียนร่วมกับ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือฯ มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 เป็น โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ปีการศึกษา 2547 จนถึงปัจจุบัน ได้รับรางวัลชนะเลิศของการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีวิต ปีการศึกษา 2547 และมีจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี การศึกษา ปัจจุบันปีการศึกษา 2550 เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนทั้งหมด 85 คน และมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม 8 ประเภท ได้แก่ ประเภทบกพร่อง ทางการมองเห็นจำนวน 8 คน ประเภทบกพร่องทางด้านร่างกายและสุขภาพจำนวน 4 คน ประเภทบกพร่องทางด้านสติปัญญาจำนวน 14 คน ประเภทบกพร่องทางการพูดและภาษา จำนวน 2 คน ประเภทมีปัญหาทางการเรียนรู้ 22 คน ประเภทมีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ จำนวน 14 คน ประเภทออทิสติก 20 คน ประเภทพิการซ้อน 1 คน ซึ่งการจัดการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนได้จัดการเรียนร่วมแบบเรียนร่วมเต็มเวลาและเรียนร่วมเป็นบางเวลา

โรงเรียนวัดสวนดอก ตั้งอยู่เลขที่ 137 หมู่ที่ 3 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมปีการศึกษา 2548 จนถึงปัจจุบันได้ร่วมโครงการเรียนร่วมกับโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือจัดการศึกษา พิเศษที่มีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียนร่วม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนห้องเรียน 12 ห้องมีบุคลากร ดังนี้ ผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอน 17 คน รวมทั้งทั้งหมด 18 คน ครูที่ได้รับการอบรมบริการสอนเสริม การจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 8 คน ครูที่ผ่านการอบรม หลักสูตรการศึกษาพิเศษกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 5 คน นักเรียนทั้งหมด 359 คน เป็นนักเรียน ที่มีความต้องการพิเศษประเภทที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 22 คน ประเภทบกพร่องทางการเห็น 4 คน และได้จัดการเรียนร่วมแบบเต็มเวลา

โรงเรียนวัดชะจาว ตั้งอยู่ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียน แกนนำจัดการเรียนร่วมปีการศึกษา 2548 จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 207 คน ครูทั้งหมด 12 คน ข้าราชการครู 10 คน ครูอัตราจ้าง 2 คน จำนวนครูที่ผ่านการอบรมการศึกษาพิเศษได้รับวุฒิบัตรและเป็นครูสอนเสริมจำนวน 3 คน ผ่านการอบรมครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้บริการสอนเสริม 7 คน เริ่มดำเนินการจัดการเรียนร่วม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 และได้รับคัดเลือกเป็น โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมปี 2548 ใน ปีการศึกษา 2550 มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 20 คน แยกตามประเภท 3 ประเภท คือ ประเภทที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 17 คน ประเภทบกพร่องทางด้านสติปัญญา 2 คน นักเรียน ที่มีความบกพร่องทักษะทางการพูด 1 คน และจัดการเรียนร่วมแบบเต็มเวลา

จากการจัดการเรียนการสอนของทั้ง 3 โรงเรียน พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ยังไม่สอดคล้องกับศักยภาพกับผู้เรียนที่บกพร่องและทำให้เกิดปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ในรูปแบบการเรียนร่วม ครูผู้สอนมีความคับข้องใจ เด็กที่บกพร่องเรียนร่วมในโรงเรียนมีจำนวน มากและหลากหลายประเภท อนึ่งการรับรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะแตกต่างจากเด็กทั่วไป เนื่องจากรับรู้ช้า เรียนรู้ช้า จึงทำให้ไม่สามารถเรียน ได้เหมือนเด็กทั่วไปจึงก่อให้เกิดปัญหา การจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน โรงเรียนจัดการเรียนร่วม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กที่มีความ ต้องการพิเศษทั้ง 3 โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ได้เรียนรู้ตาม ศักยภาพที่แท้จริง และเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เรียนรู้จากสิ่งที่ยากที่สุดไปหาสิ่งที่ง่ายที่สุดตาม กระบวนการขั้นตอนของการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดทำแบบที่ใช้

รูปแบบวิเคราะห์งานย่อย (Task Analysis) ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในทฤษฎีการสอนเชิงพฤติกรรม ให้ได้เรียนรู้เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวิเคราะห์งานย่อยเทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวิเคราะห์งานย่อยและเทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 22 โรงเรียน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะวิจัยการใช้รูปแบบการสอนแบบวิเคราะห์งานออกเป็นขั้นตอนย่อย และใช้เทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเริ่มจากสอนสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยากที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะ

พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การใช้รูปแบบวิธีการสอนแบบการวิเคราะห์งานย่อย (Task Analysis) ของแบบฝึกทักษะในกลุ่มสาระต่าง ๆ บูรณาการกับเทคนิคการเสริมแรง เช่น การกระตุ้นเตือน การให้รางวัล การตะล่อมกล่อมเกลา การผสมผสาน

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องซึ่งได้รับวินิจฉัยจากแพทย์ และได้รับการคุ้มครองโดยสถานศึกษารับรอง เรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทบกพร่องทางสติปัญญา ประเภทที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ประเภทออทิสติก

โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม หมายถึง โรงเรียนแกนนำเรียนร่วมในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน โรงเรียนวัดสวนดอก โรงเรียนวัดชะจาว

การสอนแบบวิเคราะห์งานย่อย หมายถึง การสอนแบบแตกงานเป็นขั้นตอนย่อย โดยเริ่มจากง่ายไปหายาก

เทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรม หมายถึง วิธีการสอนที่ใช้เทคนิคการสอนแบบ วิเคราะห์งานย่อย (Task Analysis) และบูรณาการเทคนิคต่าง ๆ ตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ การเลียนแบบ การกระตุ้นเตือน (Prompting) การตะล่อม ก่อลมเกลตา (Forward Chaining) การให้รางวัล (Reward) การผสมผสานทุกเทคนิคเข้าด้วยกัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. โรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วม ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ได้รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะวิเคราะห์งานย่อย
2. โรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนร่วม ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 มีรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มสาระต่าง ๆ

